

« zurück blättern vor »

MORDOWAĆ v. imp., ab 1432. 1) 'jmdn. töten, einen Mord begehen' – 'pozbawiać życia, zabijać': 1432 Pozn nr 1386, STP *Thoma...*
szamodzewyath przibyeł gwałtem mocza ną pana Borkow dom y bil,
mordował w dom, y szlachczicza w domu ranył, y drzwi schekl, y okna. ○
2.H.15.Jh. R XXIV 375, STP *Mordowały trucidaverunt (qui erant cum*
Machabaeo... omnes, sc. Idumeos,... trucidaverunt II Mach 10, 17). ○ 1548
LibMal 146v, SPXVI *Them dokładayęcz ze dwu offsob yezdnich kthore*
ffarkala Thurczina mordowali nyezna. ○ 1558 LubPs bb6v marg., SPXVI
y odćiskáiąc wierne moczą / gwałtem / y dziwnim frogim mordowaním
y rozlewáním krwy / odpychájąc ye od świętey prawdi słowá Bożego. ○
1568 RejZwierc 46v, SPXVI *Wfpomniaufzy sobie Dawidá / iáko wiele ludzi*
poginęto dla iego wyftapienia swowolnego z żywotá pocźciwego / [...] iáko
sie potym synowie iego mordowáli. ○ 1581 Szczerb.Sax. 237, L *Ten, który*
człowieka morduíe, ieft mężzobóycą. ○ 1664 Bolesł. 60 *Jednorózec co ieft że*
gotuíe Z kryża łóże ktore go morduíe? ○ 1828 KWWst 5-6, SJAM *Niemiec za*
zbiegiem rospuścił gonitwy, / Więził, mordował. ○ (1884) 1949–1951 Sienk.
Ogn.I 214, DOR *Tłum więc szalał na rynku i dochodził do tak dzikiego*
opętania, że w końcu poczył się wzajemnie mordować. ○ (1906) 1922 Staff L.
God. 52, DOR *Bij! Morduj! Może ci trzeba obucha lub stryczka? Duś go! On*
bezbронny, stary! Pokaż tu swoje katowskie rzemiosło. ○ 1931 Sinko Lit.I/1
96, DOR *Posejdon przysyła na lewe skrzydło nowe rezerwy achajskie od*
namiotów i ożywia mordowanie się ludzi. – STP, SPXVI, MAĆZ, L, SWIL,
SW, LSP, DOR. 2) 'quälén, plagen, peinigen' – 'męczyć, dręczyć, katować':
ca.1480 De morte w.485, STP *Aszasz nye czytał..., yako panny mordovano,*
szyczono y byczovano? ○ 1534 FalZioł V 65, SPXVI *Ale w zawod fie*
wyscigać, albo gwałtownie ciało mordować: ieft złe, bo ciało sprawiue
kuzarazeniu powietrza. ○ 1534 FalZioł V 48, SPXVI *Ieftli grźmi / obphitofć*
zboża á mordowanie mocnych ludzi znamionuíe. ○ 1588 GostGosp 154,
SPXVI *chybá to ieden nád drugiego ma / iż ieden zaráz fkona / á drugi fie*
dłużey morduíe. ○ 1593 RybGęśli D, SPXVI *Ktorem [bólém] morduíe*
pracowite nogi / Wrzaskliwa trapiąc Podágrá. ○ 1638 Otw.Ow. 160, L
Sysyfus z kamieniem się morduíe, który Albo w górę pchać musi, albo ściągá
z góry. ○ 1788 Stas.Num.2 112, L *Rzuca się na łupieżce, którzy naywięcey*
morduią starca, zabiia trzech, miota się na innych... ○ 1775–1806 Teat. 14d
15, L *Zleś zrobił, że tak daiesz matce mordować się, lataiąc po wsi, szukaiąc*
ciebie. ○ (1841) 1949 Słow.Ben. 245, DOR *Książę Karol po obiedzie, ręki*
swej własnej mordując książęcej, napisáł list. ○ (1882–1891) 1953–1956 Żer.
Dzien.I 83, DOR *Morduj się ze źle wychowanymi smarkaczami, znoś*
najrozmaitsze przykrości. ○ (1935) 1936 Goj.Dziew.II 67, DOR *Po co ja się*

tak mordowała na tych kursach – czy kto będzie teraz potrzebował wychowawczyni do dzieci? o 1952 Jasien.Świt 17, DOR Wykazał chwalebny wielkoduszność i nie mordował nikogo zbyt długim wykładem. – STP, SPXVI, MA CZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ♦ **Etym:** mhd. *morden* v., '(jmd.) töten', LEX, nur für Inh. 1. ♦ **Der:** *umordować (się)* v. pf., 'ermüden, erschöpfen; (sich) abrackern', 1441 StPPP II nr 3010, STP *Quia ipse dominus Johannes... percussit duos homines... Quia prefati homines trucidati, vmordowany, tardauerunt labores suos et domini, ita quod dominus nichil habuit per ipsos, quum fuit summa necessitas*. Zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *zamordować (się)* v. pf., 'grausam töten; (sich) zu Tode quälen', ca.1470 MamLub 289, STP *Czo oczczą zamordwyją parricides (lex iusto non est posita, sed iniustus..., parricidis et matricidis I Tim 1, 9)*. Zuerst geb. MA CZ; *pomordować (się)* v. pf., 'in Mengen ermorden; (sich) abrackern, abquälen', 1535 BielŻyw 105, SPXVI, zuerst geb. L; *wymordować* v. pf., 'alle ermorden; etw. mit Müh und Not hervorbringen', 1561 Leop.1 Mach. 15 39, L, zuerst geb. L; *mordowny* adj., 'tödlich', [hapax] 1563 OrzRozm K, SPXVI *tám on mądry Hiftoryk vkázuie to že żadna ina nátura iedno złodziejfka á mordowna godná ku boiowánui nie ieft*. o *mordownik* subst. m., 'Mörder', 1564 MA CZ 367b, SPXVI *Plenus sanguinis homo, Mordownik / zábiyak / morderskiego przirodzenia*. Zuerst geb. MA CZ; *namordować (się)* v. pf., 1564 MA CZ 369b, SPXVI, zuerst geb. MA CZ; *zmordować (się)* v. pf., 'ermorden; (sich) abquälen, abrackern', 1564 MA CZ 360c *Zerwałem sie bieząc / to yeft zmordowałem fie*. o (1575) 1587 Stryjk. Tur. E2, L *Tyran ten pięciu braci kazał zmordować; gdzie dwie smętne matki zabiły się nożami, widząc zbite dziatki*. Zuerst geb. MA CZ; *mordownik* subst. m., 'Blauer Eisenhut (Aconitum napellus)', (†1611) 1613 Syr.Ziel. 1387, L *Mordownik, Morderznik, zły mniszek, aconitum napellus, ziele tak zwane od mordowania, bo do godziny siódmey zabija człowieka*. Zuerst geb. L; *nadmordować* v. pf., 'ein wenig müde machen', (1655) 1701 Tward.Pas. 84, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *mordownik* subst. m., 'Mordschlag: Teil einer Feuerwaffe', 1781–1783 Jak.Art.3 302, L *krótka rurka żelazna, nabita prochem i kulą, osadzająca się między wiazaniem ognistey piłki*. Zuerst geb. L; *domordować (się)* v. pf., 'den Todesstoß versetzen; (sich) zu Tode quälen', [hapax] 1843–1855 Moracz.Dzieje IX 21, DOR, zuerst geb. L; *mordownia* subst. f., 'Ort eines Mordes; Gemetzel, Blutbad', 1847–1898 Sp., Sw o (1910) o. J. Strug Pocisk. 62, DOR, zuerst geb. SW; *przemordować (się)* v. pf., 'eine schreckliche Zeit durchmachen; sich abmühen', (1898) 1952 Żer.Szyf. 34, DOR, zuerst geb. SW. ♦ Der Erstbeleg für das Verb ist zwar später als derjenige für †*morderz*, jedoch kann dies an Überlieferungslücken liegen. Eine eigene polnische Ableitung vom Substantiv wäre möglich (vgl. *handlarz*), aber weniger wahrscheinlich.

Inhalt 2 ist eine spätere polnische Entwicklung. Für *mordowác* wie für
↑*morderz* kann aber auch an tschechische Vermittlung gedacht werden
(atsch. *morděř*, Erstbeleg Ende 14. Jh., GEBAUER; *mordovati* Erstbeleg 1414
GEBAUER). Der Erstbeleg von 1432 ist zweideutig und kann auch als
'quälen u. dgl.' verstanden werden. Vgl. ↑*mord*, ↑*morderz*.

« zurück blättern vor »